

УДК 316.723

В. В. ПРОСКУРА

КРИМІНАЛЬНА СУБКУЛЬТУРА ТА ЇЇ ПОШИРЕННЯ В СУСПІЛЬСТВІ

Статтю присвячено дослідженню поширення кримінальної субкультури у суспільстві. Визначено сутність кримінальної субкультури як сукупності цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки. Визначено регулятивні, атрибутивні й емоційні як основні елементи кримінальної субкультури. З'ясовано, що значна частина українського суспільства обізнана з такими елементами кримінальної субкультури, як пісні стилю “шансон”, тюремний жаргон, норми поведінки, татуювання тюремного змісту тощо. Найчастіше люди про них дізнаються з телебачення; пісень стилю “шансон”; кіно; друкованих ЗМІ; носіїв кримінальної субкультури та радіо.

Ключові слова: кримінальна субкультура, елементи кримінальної субкультури, жаргон, злочинний спосіб життя, “зłodій у законі”.

Сучасний етап українського соціуму пов'язаний з низкою проблем в усіх сферах суспільного життя. Однією з таких проблем є складний криміногенний стан у країні, який значною мірою пов'язаний із поширенням елементів кримінальної субкультури в суспільстві.

Існування й розвиток кримінальної субкультури забезпечують її носії, більшу частину яких становлять особи, які відбувають чи відбули покарання у місцях позбавлення волі. Причина полягає в тому, що покарання у вигляді позбавлення волі замість пристосування засудженого до життя в суспільстві ставить його в умови, які максимально відрізняються від загальноприйнятих, і у яких на нього інтенсивно впливає кримінальна субкультура. Масштаб проблеми засвідчують дані Державної пенітенціарної служби: станом на 1 травня 2014 р. в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах перебувало 117 440 осіб. Щорічно з цих установ звільняються 35–45 тис. осіб. У поточному році чисельність звільнених збільшилася завдяки амністії на 16 624 особи [6]. Високим лишається рівень злочинності серед осіб, які вже були засуджені: 48,8% за 2012 р. [9].

У різні сфери соціального життя впроваджуються норми поведінки кримінальних спільнот – так звані “поняття”. Багато слів і виразів з жаргону засуджених потрапляють у повсякденну мову, вони вживаються у засобах масової інформації, масовій культурі, використовуються політиками та керівниками різного рівня. Сама кримінальна субкультура видозмінюється, набуває нових форм.

Кримінальна субкультура впливає не лише на всі сфери життя злочинця, а й деформує ціннісно-нормативну, освітню, культурологічну системи

суспільства, розвиває і девальвує соціально позитивні цінності, установки, стереотипи поведінки, моральні ідеали конкретної людини [12, с. 15].

Безпосередньо вивченню особливостей кримінальної субкультури як соціального феномена, її атрибутивних і регулятивних елементів на пострадянському просторі були присвячені роботи низки вчених. Кримінальну субкультуру як соціальний феномен розглядали Д. Корецький, О. Старков, В. Тулегенов, В. Шемякіна та ін. Такі науковці, як О. Бібік, Д. Виговський, В. Дрьомін, С. Замула, М. Чаплик, Шкуратенко та інші розглядали окремі аспекти кримінальної субкультури.

Однак, незважаючи на вагомий внесок у науку зазначених авторів щодо вивчення основних аспектів кримінальної субкультури та протидії її негативному впливу, шляхи її поширення в сучасному українському суспільстві залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – дослідити складові кримінальної субкультури та засоби її поширення в суспільстві.

Кримінальна субкультура, на думку Д. Корецького та В. Тулегенова, являє собою “сукупність цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, спрямованих на найбільш раціональну організацію життєдіяльності, метою яких є вчинення злочинів, їх приховування та ухиляння від відповідальності” [7, с. 17]. О. Старков зауважує, що кримінальна субкультура – “це опрацьована злочинним світом під себе система людських цінностей, духовних, інтелектуальних, матеріальних, естетичних, яка протиставлена загальнолюдським надбанням і оцінкам” [10, с. 18]. До особливого виду кримінальної субкультури відносять тюремну субкультуру [7, с. 28]. Також, на нашу думку, важливим є сам суб’єкт культури – соціальна група, що є носієм цієї підсистеми культури.

Кримінальна субкультура являє собою складне, багатопланове явище і потребує систематизації своїх елементів, які взаємопов’язані і взаємозумовлені. На думку О. Бібіка, цими елементами є: 1) цінності як сукупність стандартів оцінювання; 2) система норм у вигляді законів та звичаїв; 3) жаргон; 4) фольклор (пісні, приказки); 5) символи (татування), жести, знаки та обряди; 6) матеріальні артефакти (переважно предмети, що використовуються для організації і здійснення злочинів) [1, с. 170].

С. Лебедев розрізняє такі елементи кримінальної субкультури: 1) регулятивні – “закони” і “правила”, що регулюють взаємини між злочинцями у зв’язку з веденням антисуспільного способу життя та вчиненням злочинів, специфічні ритуали спілкування і поведінки в злочинному середовищі; 2) атрибутивні – татування, жаргон, прізвиська, міміка, жестикуляція, що відображають приналежність до злочинної діяльності; 3) емоційні – пісні, вірші, приказки на злодійську тематику [8, с. 12].

В. Шемякіна залежно від виконуваних функцій подає найбільш розгорнуту класифікацію елементів: 1) стратифікаційні; 2) поведінкові; 3) ті, що організують прийом і визначають традиції прийняття нових членів до

злочинної групи; 4) розпізнавальні; 5) ті, що підтримують порядок у кримінальному світі шляхом покарання або усунення; 6) комунікаційні; 7) сексуально-еротичні; 8) матеріально-фінансові; 9) дозвільні; 10) функція специфічного ставлення до свого здоров'я – від повної зневаги (наркоманія, пияцтво, самоушкодження) до активних занять спортом в інтересах кримінальної діяльності [12, с. 14].

Отже, перша класифікація випускає з поля зору такі важливі складові, як санкції та стратифікація представників кримінальної субкультури. Друга, запропонована С. Лебедевим, є найбільш універсальною та простою. Розглянемо детальніше основні з цих елементів.

Предметні символи кримінальної субкультури включають татуювання, малюнки, чотки, нарди, вироби, зроблені засудженими тощо. Хоча роль татуювань у кримінальній субкультурі з часів розпаду Радянського Союзу поступово зменшується (зокрема, представники злочинного світу вже не зобов'язані їх наносити, а саме татуювання навіть у місцях позбавлення волі носить більш декоративну функцію) вони залишаються важливим елементом згаданої субкультури. Зокрема, найбільше пов'язані з кримінальною субкультурою стратифікаційні, особистісно-установочні, сигнальні (розпізнавальні) та саме тюремні татуювання [10, с. 130–131].

Вербальні символи охоплюють жаргон, прізвиська, пісні на тематику “тюремної лірики”, клятви, приказки, молитви засуджених [12, с. 10]. Окремої уваги вимагає такий атрибутивний елемент кримінальної субкультури як жаргон. Хоча головна його функція завжди полягала у приховуванні від оточуючих змісту інформації, сучасний кримінальний жаргон характеризується великою поширеністю та динамічністю [12, с. 18]. За допомогою жаргону може відбуватися також приниження тих, хто не входить до привілейованої злочинної страти, або тих, хто у будь-якій формі протистоїть злочинній свідомості та діяльності [11, с. 167].

Пісні на тематику “тюремної лірики” в другій половині 1980-х рр. у СРСР отримали неофіційну назву “шансон”. Вони й далі популярні на пострадянському просторі, про що може свідчити, зокрема, наявність радіостанції, що спеціалізується на цьому стилі музики. У цих піснях переважно оспівується злочинне життя, використовується жаргон.

Прізвисько (“клікуха”, “поганяло”) являє собою персоніфіковану форму жаргонного звернення до представників кримінальної спільноти. Вони замінюють у кримінальному світі імена та прізвища, виконуючи функції закріплення статусу, стигматизації, конспірації тощо [10, с. 144].

Кримінальне спілкування залучає також специфічні невербальні способи передачі інформації: перестукування в кримінально-виконавчій установі; візуальне спілкування на пальцях (тюремний семафор або ручна “феня”); передача інформації через положення сигарети при палінні, форму затягування, випуск диму тощо; тайнопис, різні способи передачі записок (“маляв”, “прогонів”) [12, с. 19].

До регулятивних елементів кримінальної субкультури належать “норми” (закони) кримінальної субкультури, які Д. Виговський поділяє на декілька категорій: 1) норми, що регламентують побутові питання суб’єктів кримінальної субкультури; 2) імперативні норми, що регламентують особливості поведінки (повинен робити обов’язково); 3) заборонні норми, які містять конкретні заборони для носіїв субкультури (не має права робити); 4) дозвільні норми (може робити, але не зобов’язаний); 5) норми, що містять санкції за вчинення порушень норм кримінальної субкультури [2, с. 13].

Кримінальні норми підтримуються завдяки системі санкцій щодо осіб, які допускають їх порушення. Санкції варіюються від простого осуду за незначне й неусвідомлене порушення приписів до фізичного впливу, пониження в статусі (“опустити”) і навіть позбавлення життя.

Групова “стратифікація” передбачає існування умовних ієрархічних груп залежно від їхнього авторитету щодо реальної влади в кримінальному середовищі. Кримінальна ієрархія по низхідній виглядає таким чином: “зłodий у законі” – “положенець” – “смотрящий” – “смотрящий за общаком”, “смотрящий за лікарнею”, “смотрящий за грою” – активні засуджені негативної спрямованості – засуджені категорії “мужики” [7, с. 74], “опущені”. Ця ієрархія більше характерна для місць позбавлення волі, однак, до значної міри реалізується серед носіїв кримінальної субкультури в межах організованої злочинності й поза межами цих установ.

Постає питання, як саме описані елементи кримінальної культури потрапляють і активно поширюються у соціумі. Так представник субкультурних теорій девіації Е. Сатерленд стверджував, що злочинності навчаються. Люди сприймають цінності, що сприяють девіації, у взаємодії з носіями цих цінностей. Якщо більшість друзів і родичів індивіда займаються злочинною діяльністю, є носіями кримінальної субкультури, поводяться відповідно до групових приписів згаданої субкультури, існує суттєво вища ймовірність, що він теж стане злочинцем.

Як вже зазначалося, основними суб’єктами поширення кримінальної субкультури є особи, які відбувають або відбували покарання у вигляді позбавлення волі та перебували у слідчих ізоляторах. Однак носіями та її поширювачами є не лише злочинці.

У сучасному українському суспільстві до цього основного каналу поширення девіантних цінностей, норм і інших елементів кримінальної субкультури додалася і своєрідна “популяризація” їх через кіно, телебачення, радіо, Інтернет тощо. Зокрема, на думку В. Дрьоміна, засоби масової комунікації виступають найефективнішим пропагандистом кримінального способу життя. Він зазначає, що сформувалося специфічне соціально-психологічне явище “інформзлочинність”, образ якої створений ЗМІ й суттєво відрізняється від реальної злочинності [4, с. 11].

В. Дрьомін вказує на криміногенність “героїзації” злочинців і констатує, що кримінальний романтизм у сучасному суспільстві значно поши-

рився, став одним із провідних напрямів у масовій культурі [3, с. 20]. Наприклад, шанувальниками кримінального шансону є не лише злочинці, а й пересічні громадяни. Зокрема, його можна почути у громадському транспорті, ресторанах, караоке-барах, а його слухачами можуть бути і представники правоохоронних органів.

Важливим є й те, що у владі на різних щаблях опинялися люди не лише з кримінальним минулим, а й з досвідом відбування покарань у місцях позбавлення волі. Тому не дивно, що вони навіть у ток-шоу чи перед камерами дозволяли собі фрази “цих козлів, які нам постійно заважають жити!”, “Бог не фраєр”.

Доволі велика частка українських громадян добре обізнана з такими елементами кримінальної субкультури, як норми поведінки, цінності, жаргон, пісні стилю “шансон”, татуювання тюремного змісту. В свою чергу, лояльне сприйняття злочинної субкультури та певних видів делінквентної поведінки окремими індивідами (насамперед, молоді чоловічої статі) призводить до їх подальшого поширення у суспільстві та відповідної його криміналізації.

С. Замула під впливом кримінальної субкультури на членів суспільства розуміє комплексну дію специфічних, взаємопов'язаних факторів, що призводять до кримінальної деформації особистості внаслідок безпосереднього залучення до злочинного середовища протягом певного, як правило, тривалого періоду часу [5, с. 9].

З метою емпіричного дослідження рівня поширеності кримінальної субкультури та засобів її поширення в українському соціумі, нами було проведене дослідження. Емпіричну базу дослідження становили результати опитування 947 осіб у чотирьох областях країни (Запорізька, Львівська, Одеська, Харківська), проведеного за методикою Омнібус в період з травня по червень 2011 р. Відповідний блок питань був спрямований на визначення ставлення респондентів до проявів кримінальної субкультури в буденному житті. Вибірка дослідження багатошаблева, стратифікована, типова, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки без урахування дизайн-ефекту з імовірністю 0,95 не перевищує 1,7%.

Перш за все, ми з'ясували суб'єктивну думку респондентів про рівень обізнаності з кримінальною субкультурою. Практично нічого не знали про неї 35,9% з 924 опитаних, які дали відповідь на запитання. Оцінили свій рівень знань як поверхневий 41,5%, але достатньо багато представників суспільства обізнані з кримінальною субкультурою добре (9,5%) та навіть знають досконало (1,9%). Серед жінок рівень обізнаності був суттєво нижчий за варіантом відповіді “знаю добре” – 13,2 (чоловіки) та 6,5% (жінки), а варіант відповіді “практично нічого не знаю” обрали 30,3% чоловіків і 43,2% жінок. Серед вікових категорій найкраще були обізнані особи

віком 25–44 і 45–64 років. Зокрема, за варіантом відповіді “знаю добре” вони становили по 37,8%.

Цікавим є те, що рівень обізнаності не дуже корелює низьким матеріальним рівнем життя родини респондента. Не спостерігалось великої розбіжності й на регіональних рівнях. Зокрема, в Запорізькій області, де виявилися найвищі показники, рівень обізнаності становив за варіантом відповіді “знаю добре” – 11,1% і “знаю досконало” – 3,5%, в той час як у Харківській – 8,9% та 5,6% відповідно.

Зважаючи на те, що символи кримінальної субкультури – це особлива комунікаційна модель, інтегруюча індивідуальні свідомості в єдиний смисловий простір культури, ми також уточнювали, що саме члени суспільства знають з кримінальної субкультури. Серед тих, хто відповів на це запитання (85 осіб) найбільше зазначили пісні стилю “шансон” (51,8%), тюремний жаргон (29,4%), норми поведінки (27,1%), татуювання тюремного змісту (21,2%) та “касти” й ієрархію засуджених (14,2%). Нічого з перерахованого не знають 14,2% респондентів. Серед тих, хто дав відповідь на це запитання, переважну більшість становили чоловіки.

Важливим було з’ясувати, звідки респонденти дізналися про складові кримінальної субкультури. Серед 94 осіб, які дали відповідь, результати розподілилися таким чином: телебачення – 59,6%; пісні стилю “шансон” – 31,9%; кіно – 28,7%; друковані ЗМІ – 26,6%; носії кримінальної субкультури (колишні ув’язнені або злочинці) – 18,1%; радіо – 13,8%. Важко відповісти було для 12,8%. Варто зауважити, на доволі високий рівень комунікації з колишніми засудженими та злочинцями, адже саме при взаємодії з ними найчастіше передаються елементи субкультури.

Серед атрибутивних елементів кримінальної субкультури ми досліджували думку щодо поширеності кримінального жаргону та музики стилю “шансон”. Так, з 936 осіб, які дали відповідь на це запитання, час від часу чують жаргон 49,3% опитаних, а 18,8% чують його постійно. Практично ніколи його не чують 22,3% респондентів, а для 9,3% було важко відповісти на це запитання. Серед вікових категорій опитаних найчастіше його чують молоді люди: 18–24 роки (24,4% від усіх представників свого віку) та 25–44 роки (21,6%).

Подібна ситуація і з музикою стилю “шансон”, що оспівує злочинну романтику. Із 939 осіб, які дали відповідь на це запитання, час від часу її чують 53,2% опитаних, а 12,7% чують її постійно. Практично ніколи її не чують 23,3% респондентів, а для 10,8% було важко відповісти на це запитання. Відповіді на два останні запитання свідчать про дуже високий рівень проникнення елементів кримінальної субкультури в загальносуспільну культуру.

Подані результати щодо атрибутивних елементів кримінальної субкультури свідчать про те, що ставлення до деяких явищ, котрі раніше характеризувалися як суто кримінальні й девіантні, змінилося і скоріше сприй-

мається як щось звичне. Однак суспільство при цьому стає більше криміналізованим і менше соціально стійким до негативних явищ навколишньої дійсності. Межі між правомірною і злочинною поведінкою стираються.

З'ясовували ми й наявність досвіду взаємодії респондентів з колишніми засудженими, адже вони є основними носіями кримінальної субкультури. Зі 118 осіб, які дали відповідь на це запитання, 33,1% ніколи не стикалися з ними. Як сусіди з ними стикалися 20,3% опитаних, під час виконання професійних обов'язків – 13,6%. Значно рідше, проте в тих соціальних ролях, які передбачають значно вищий кількісний і якісний рівень взаємодії, респонденти спілкувалися як члени сім'ї (3,4%), близькі друзі (4,2%) та колеги по роботі (3,4%).

Висновки. На основі проведеного теоретичного аналізу було з'ясовано, що кримінальна субкультура являє собою сукупність цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, спрямованих на найбільш раціональну організацію життєдіяльності, метою яких є вчинення злочинів, їх приховування та ухиляння від відповідальності.

До основних елементів кримінальної субкультури належать: регулятивні (“норми” поведінки в злочинному середовищі та “санкції”, специфічні ритуали спілкування тощо); атрибутивні (татуювання, жаргон, прізвиська, міміка, жестикуляція); емоційні (пісні, приказки на злодійську тематику тощо). Незважаючи на певну їх гнучкість, незмінним залишається функціональне призначення цих елементів – підтримка стійкості і згуртованості кримінального співтовариства, залучення нових членів.

За результатами емпіричного дослідження з'ясовано, що значна частина українського суспільства більш-менш обізнана з кримінальною субкультурою. Вищий рівень обізнаності характерний для чоловіків та осіб середнього віку. Члени суспільства серед елементів кримінальної субкультури найбільше знають пісні стилю “шансон”, тюремний жаргон, норми поведінки, татуювання тюремного змісту тощо. Найчастіше вони дізнаються про складові кримінальної субкультури з телебачення; текстів пісень стилю “шансон”; кіно; друкованих ЗМІ; носіїв кримінальної субкультури та радіо. Також у суспільстві на рівні повсякденних практик значно поширені кримінальний сленг та музика стилю “шансон”, що оспівує злочинну романтику. Отримані результати свідчать про те, що необхідне обмеження проникнення кримінальної субкультури у суспільство, адже навіть за теперішнього рівня поширеності елементів кримінальної субкультури в суспільстві, інші види профілактики злочинності можуть виявитися неефективними.

Список використаної літератури

1. Биби́к О. Н. Применение теории субкультур в криминологии / О. Н. Биби́к // Вестник Омского университета. Серия: Право. – 2009. – № 3. – С. 168–171.
2. Виговський Д. Л. Кримінальна субкультура в механізмі злочинності неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Д. Л. Виговський. – Київ : Ін-т держ. та права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – 20 с.

3. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : автореф. дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / В. М. Дрьомін ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2010. – 40 с.
4. Дрьомін В. М. Особливості формування кримінальної субкультури / В. М. Дрьомін // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 498–503.
5. Замула С. Ю. Профілактика впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених у спеціальних виховних установах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / С. Ю. Замула ; НАПН України, Ін-т пробл. виховання. – Київ, 2012. – 20 с.
6. Кількість засуджених в установах виконання покарань продовжує скорочуватися [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державної пенітенціарної служби. – Режим доступу: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/722318>.
7. Корецький Д. А. Кримінальна субкультура и ее криминологическое значение / Д. А. Корецкий, В. В. Тулегенов. – Санкт-Петербург : Юридический центр Пресс, 2006. – 243 с.
8. Лебедев С. Я. Антиобщественные традиции, обычаи и их влияние на преступность : учеб. пособ. / С. Я. Лебедев. – Омск : Изд-во Ом. ВШМ МВД СССР, 1989. – 72 с.
9. Стан та структура злочинності в Україні (станом на 20 листопада 2012 року) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
10. Старков О. В. Кримінальна субкультура: спецкурс / О. В. Старков. – Москва : ВолтерсКлувер, 2019. – 240 с.
11. Чаплик М. М. Злочинний жаргон як феномен кримінальної субкультури / М. М. Чаплик // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – 2013. – № 1045. – Вип. 30. – С. 164–168.
12. Шемякина В. В. Кримінальна субкультура в современной России : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. В. Шемякина ; ГОУ ВПО Челябинский государственный университет. – Челябинск, 2010. – 24 с.
13. Шкуратенко О. В. Сучасні інтерпретації поняття кримінальної субкультури / О. В. Шкуратенко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2012. – № 4. – С. 138–142.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2014.

Проскура В. В. Кримінальна субкультура и ее распространение в обществе

Статья посвящена исследованию распространения криминальной субкультуры в обществе. В ней установлена сущность криминальной субкультуры как совокупности ценностей, обычаев, традиций, норм и правил поведения. Определены следующие основные элементы криминальной субкультуры: регулятивные, атрибутивные, эмоциональные. Выяснено, что значительная часть украинского общества знакома с такими элементами криминальной субкультуры, как песни стиля “шансон”, тюремный жаргон, нормы поведения, татуировки тюремного содержания и т. п. Чаще всего люди узнают об элементах уголовной субкультуры по телевидению; через песни стиля “шансон”; кино; печатные СМИ; носителей криминальной субкультуры и радио.

Ключевые слова: кримінальна субкультура, елементи кримінальної субкультури, жаргон, преступный образ жизни, “вор в законе”.

Proskura V. Criminal Subculture and its Distribution in the Society

The paper presents the results of theoretical and empirical research on dissemination of criminal subculture in society. The article reveals the nature of the criminal subculture as a set of values, customs, traditions, norms and rules of conduct aiming at organizing the most

rational life style in order to commit crimes with concealment and evasion of responsibility. The main elements of the criminal subculture include: regulatory element (norms of behavior in the criminal environment and corresponding sanctions, specific rituals in communication etc.); attributable element (tattoos, slang, nicknames, facial expressions, gestures), emotional element (songs, proverbs on the criminal issues, etc.). Although some of their flexibility remains unchanged, the main goal of these elements is to support the stability and cohesion of the criminal community, attracting new members.

Taking E. Sutherland's idea that people study the crime behavior perceiving deviant values in the interaction with the carriers of these values, we discovered during empirical research that a significant part of Ukrainian society is to major degree familiar with the criminal subculture. A higher level of these characteristic is inherent to men and middle-aged. Among the elements of criminal subculture, members of the society know the most are prison-style songs, criminal slang, codes of conduct, prison tattoos content, etc. Often they became familiar with components of criminal subculture through prison-style songs; movies; print media; persons belonging to criminal subculture and radio. The major place in this process belongs to criminal slang and the prison-style music praising of criminal romance.

The results indicate that attitudes toward certain phenomena previously characterized as purely criminal and deviant changed and more seen as something 'normal' and familiar. As the result, society becomes more criminalized and less resistant to negative elements of reality. The boundaries between legitimate and criminal behavior are disappearing. The results indicate that the society requires to limit the penetration of criminal subculture in order to decrease the crime rate and allow the other crime prevention methods to be effective.

Key words: the criminal subculture, elements of the criminal subculture, slang, the criminal way of life, "criminal in law".